BOFIT-blogi

Venäjän talous on toipumassa koronakriisistä

Venäjän talous | 18.05.2021 | Heli Simola

KIRJOITTAJA

Heli Simola
Neuvonantaja

Viime kevään synkistä näkymistä huolimatta Venäjä vaikuttaa selvinneen koronakriisistä taloudellisesti pelättyä pienemmillä vahingoilla.

Koronapandemia iski viime keväänä Venäjän talouteen voimakkaasti ja monien eri kanavien kautta. Viruksen hillitsemiseksi asetetut rajoitteet sulkivat suuren osan taloudesta useiksi viikoiksi, ja pandemian aiheuttama voimakas maailmanlaajuinen talouskriisi vähensi vientikysyntää huomattavasti. Öljymarkkinoiden myllerrykset aiheuttivat vielä lisämurheita Venäjän taloudelle. Öljyn maailmanmarkkinahinnat romahtivat globaalin kysynnän pudotessa jyrkästi. Hintojen tukemiseksi Venäjän täytyi leikata öljyn tuotantoaan tuntuvasti yhteistyössä muiden suurten öljyntuottajien (ns. OPEC+-maiden) kanssa.

Viime kevään synkistä näkymistä huolimatta Venäjä vaikuttaa selvinneen kriisistä taloudellisesti pelättyä pienemmillä vahingoilla, kuten myös moni muu maa Euroopassa. Venäjän BKT supistui viime vuonna 3 % eli samaa vauhtia kuin maailmantalous keskimäärin. Vaikka koronapandemian aiheuttama talouskriisi on globaalisti ollut historiallisen syvä, Venäjän historiassa se ei ole mitenkään poikkeuksellisen voimakas. Esimerkiksi kansainvälisen talouskriisin yhteydessä Venäjän BKT putosi lähes 8 % vuonna 2009.

Venäjän talouden ennakoidaan myös elpyvän koronakriisistä melko ripeästi, vaikka näkymiin liittyy tietysti vielä runsaasti epävarmuutta koronapandemian arvaamattomuuden vuoksi. BOFITin tuoreimmassa ennusteessa Venäjän BKT:n odotetaan kasvavan tänä ja ensi vuonna noin 3 % eli kurovan koronakuopan lähes umpeen jo tänä vuonna. IMF arvioi koronakriisin aiheuttaman tuotannon menetyksen jäävän keskipitkälläkin aikavälillä suhteellisen maltilliseksi. Sen tuoreimmassa huhtikuun ennusteessa Venäjän BKT:n odotetaan olevan vuonna 2024 noin 1,5 %

pienempi verrattuna vuoden 2019 lopulla laadittuun ennusteeseen (kuvio 1).

Kuvio 1.

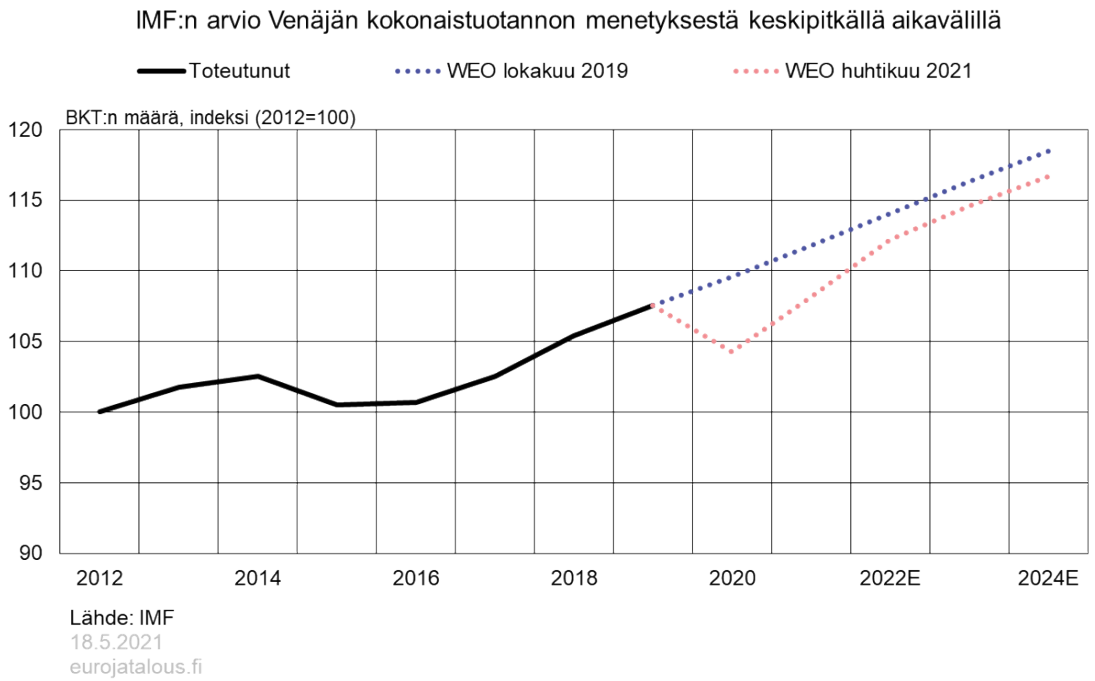

Alustavien tutkimustulosten mukaan koronapandemiasta aiheutuneen talouskriisin syvyyteen ovat eri maissa vaikuttaneet mm. pandemian leviämiseksi asetetut rajoitustoimet, talouden rakenne sekä julkisen sektorin tukitoimet[1]. Tiukat rajoitustoimet tietysti supistavat tuotantoa, mutta toisaalta niiden avulla kriisin kestoa ja vakavuutta on saatettu pystyä hillitsemään sekä kokonaistaloudellisia vaikutuksia pienentämään. Mittavammat finanssipoliittiset tukitoimet näyttävät usein pehmentäneen kriisiä. Lisäksi kriisi on tyypillisesti ollut lievempi maissa, joissa palvelusektorin ja etenkin matkailupalveluiden rooli taloudessa on pienempi. Aiempien talouskriisien valossa pidemmän aikavälin negatiivisia vaikutuksia on aiheutunut mm. korkealle juuttuneesta työttömyydestä ja yritysten konkurssiaalloista.

Koronakriisin alkuvaiheessa keväällä 2020 Venäjä asetti varsin tiukkoja rajoitustoimia pandemian leviämisen estämiseksi. Rajoitukset lopettivat taloudellisen toiminnan tyystin huhti–toukokuussa etenkin palvelutoimialoilla ja suurimmalla osalla Venäjän alueista. Ne eivät kuitenkaan koskeneet kaikkia aloja ja esim. monet suuret teollisuusyritykset jatkoivat toimintaansa. Rajoituksia höllennettiin vähitellen toukokuun puolivälistä lähtien, mutta osa otettiin uudelleen käyttöön vuoden lopulla pandemian toisen aallon iskiessä Venäjälle. Tällä kertaa rajoitustoimet olivat kuitenkin huomattavasti maltillisempia ja alueellisesti rajatumpia kuin keväällä tai verrattuna moniin muihin maihin, joissa tartuntaluvut olivat vastaavalla tasolla.

Venäjän julkinen talous oli kriisin alkaessa aiempaa vakaammalla pohjalla edeltävien vuosien kurinalaisen talouspolitiikan ansiosta. Julkisen talouden menoja lisättiinkin viime vuonna reippaasti talouden tukemiseksi. Siitä huolimatta Venäjän valtionvelka oli vuoden lopussa alle 20 % BKT:stä, ja Venäjän öljyrahastossa oli likvidejä varoja 120 mrd. dollarin arvosta (8 % BKT:stä). Kansainvälisessä vertailussa Venäjän tukipaketti ei näytä olleen poikkeuksellisen suuri. IMF arvioi Venäjän finanssipoliittisten tukitoimien kooksi noin 4 % BKT:stä. Nousevien talouksien keskiarvo oli 6 % ja kehittyneiden talouksien 10 %. Nykykriisissä Venäjä pystyi ensimmäistä kertaa tukemaan finanssipolitiikkaa myös keventämällä samanaikaisesti rahapolitiikkaa. Venäjän keskuspankki laski kriisin aikana ohjauskorkonsa historiallisen alas ja ruplan kelluva kurssi pehmensi öljyn hinnan romahduksen vaikutuksia talouteen.

Venäjän talouden rakenne näyttää myös lieventäneen koronakriisin vaikutusta. Kriisi on iskenyt erityisen voimakkaasti palvelualoille ja pk-yrityksiin. Sekä palvelusektorin että etenkin pk-yritysten rooli on Venäjän taloudessa selvästi pienempi kuin useimmissa kehittyneissä talouksissa. Lisäksi matkailupalveluiden tuonti on Venäjällä ollut perinteisesti huomattavasti suurempaa kuin niiden vienti. Tuonnin romahdus on jättänyt venäläisille enemmän varoja kulutettavaksi kotimaassa. Matkailupalveluiden viennin vähenemisen kokonaistaloudellinen merkitys taas on ollut pienempi.

Eräät tekijät voivat myös auttaa Venäjän taloutta välttämään kriisistä aiheutuvia pidempiaikaisia vaikutuksia. Venäjän työmarkkinat ovat perinteisesti olleet hyvin joustavat – osittain tosin harmaiden markkinoiden ja siirtotyöläisten vuoksi. Vaikka työttömyysaste nousi jyrkästi kriisin alkuvaiheessa, on se vähitellen palautunut kohti kriisiä edeltävää tasoaan. Maaliskuussa työttömyysaste oli 5,4 %, kun se ennen kriisiä oli historiallisesti matalalla tasolla 4,7 prosentissa. Lisäksi Venäjän yrityssektori oli kriisin kynnyksellä suhteellisen vakavarainen. Yritykset ja pankit olivat edeltävinä vuosina vähentäneet tuntuvasti ulkomaista velkaansa pitkälti länsimaiden asettamien talouspakotteiden vaikutuksesta. Myös kotitalouksien kokonaisvelka on edelleen maltillisella tasolla (noin 20 % BKT:stä), vaikka se on kasvanut viime vuosina nopeasti. Lisäksi Venäjän keskuspankki on viimeisen vuosikymmenen aikana puhdistanut maan pankkisektoria tarmokkaasti elinkelvottomista luottolaitoksista terävöittämällä pankkivalvontaa.

Koronakriisi on kuitenkin ollut hyvin vakava inhimillinen tragedia myös Venäjällä. Vuonna 2020 Venäjällä kuoli noin 300 000 henkilöä (lähes 20 %) enemmän kuin vuosina 2015-2019 keskimäärin. Venäläisten kotitalouksien keskimääräiset reaaliset (eli hintojen muutoksen suhteen korjatut) käytettävissä olevat tulot ovat vähentyneet kriisin aikana lähes 5 % (kuvio 2). Koska tulokehitys on ollut heikkoa jo vuosia, on kotitalouksien reaalinen tulotaso nyt matalampi kuin viime vuosikymmenen alussa. Koronakriisi voi myös synkentää Venäjän talouden jo ennestään vaatimattomia pitkän aikavälin kasvunäkymiä. Venäjän BKT kasvoi vuosina 2010-2019

keskimäärin vain 1 prosentin vuodessa. Kasvun kiihdyttäminen tällä vuosikymmenellä vaatisi merkittäviä rakenteellisia uudistuksia liiketoimintaympäristön kohentamiseksi ja tuottavuuden lisäämiseksi.

Kuvio 2.

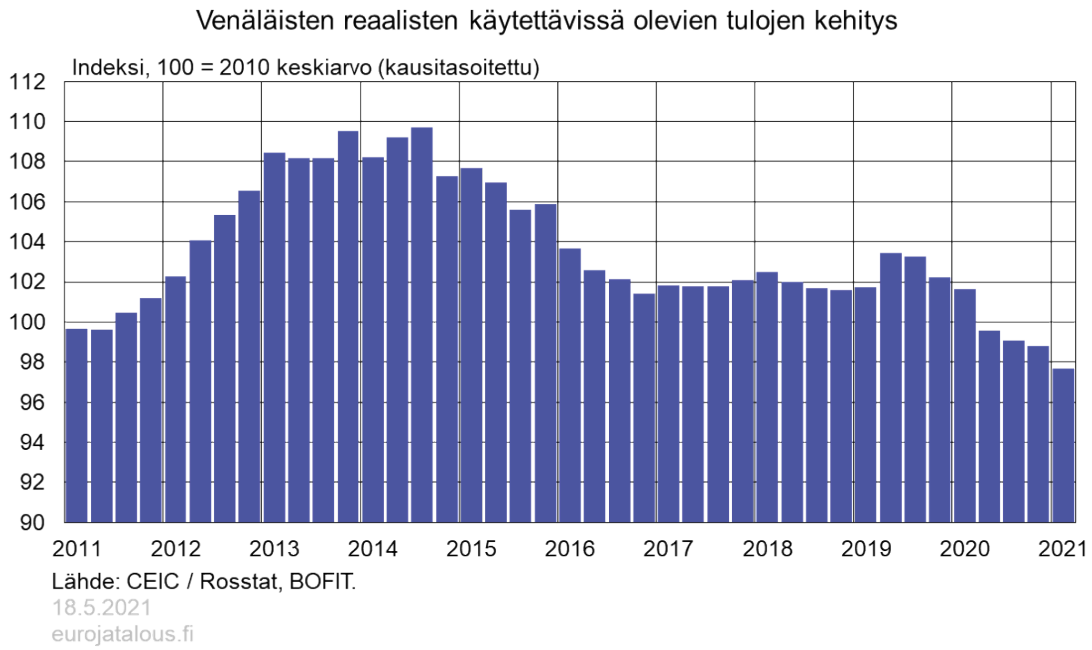

Seuraa Venäjä-tietoiskua livenä 18.5.2021 klo 14 alkaen tai katso tilaisuuden tallenne jälkikäteen.

Asiasanat

BOFIT, korona, koronapandemia, talous, Venäjä